UNIVERSUL JURIDIC

Ioana Nely MILITARU

Dreptul Uniunii Europene

Ediția a II-a

Cronologie. Izvoare. Principii. Instituții

UJ

Dr. Ioana Nely MILITARU

DREPTUL UNIUNII EUROPENE

Cronologie. Izvoare. Principii. Instituții

Ediția a II-a

Universul Juridic
București
-2011-

Cuprins

Prefață 7
Cuvânt-înainte 9
Listă de abrevieri 11

CAPITOLUL I
CRONOLOGIA CONSTRUCȚIEI EUROPENE 13
I.1. Precizări prealabile. precursorii integrării europene 13
I.2. Instituirea Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului – CECO 14
I.3. Instituirea Comunității Economice Europene (CEE) şi a Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEA sau Euratom) 16
I.4. De la Europa „celor 6 state" la o Europă deschisă spre extindere, spre o Uniune Europeană 20
I.5. Uniunea Economică şi Monetară 21
I.6. Actul Unic European (AUE) 22
I.7. Tratatul de la Mastricht(TMs) - Tratatul asupra Uniunii Europene 24
I.8. Tratatul de la Amsterdam (TA) 27
I.9. Tratatul de la Nisa. Noi extinderi ale Uniunii Europene 30
I.10. Tratatul de la Lisabona – Tratat de reformare a Uniunii Europene 32
I.10.1. Precizări prealabile 32
I.10.2. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) 33
I.10.3. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului de instituire a Comunității Europene denumit Tratatul de funcționare a Uniunii Europene (TFUE) 39

CAPITOLUL II
UNIUNEA EUROPEANĂ – ETAPĂ NOUĂ ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ PROMOVAT PRIN CREAREA COMUNITĂȚILOR EUROPENE 46
II.1. Uniunea Europeană până la Tratatul de la Maastricht 46
II.1.1. Comunitățile Europene 46
II.1.2. Cooperarea politică europeană 49
II.1.3. Consiliul European 50
II.2. Uniunea Europeană - de la Tratatul de la Maastricht la Tratatului de la Lisabona 52
II.2.1. Originea şi natura juridică a Uniunii Europene 52
II.2.2. Comunitățile Europene - primul pilon al UE - potrivit TMs 54
II.2.3. Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC) – al doilea pilon al Uniunii Europene - potrivit TMs 58
II.2.4. Justiția şi Afacerile Interne (JAI) – al treilea pilon al Uniunii Europene 58

II.2.5. Competența Curții de justiție a Comunităților Europene 59
II.2.6. Uniunea Europeană potrivit revizuirii Tratatului de la Maastricht prin Tratatele de la Amsterdam și Nisa 59
II.2.7. Uniunea Europeană potrivit Tratatului de la Lisabona 62
II.3. Aderarea de noi state la Uniunea Europeană 66
II.3.1. Condițiile pe care statele trebuie să le îndeplinească în vederea aderării la Uniunea Europeană 66
II.3.2. Apartenența la Uniunea Europeană 70
II.3.3. Statutul de cetățean al Uniunii Europene 73
II.3.3.1. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Maastricht. 73
II.3.3.2. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Amsterdam. 74
II.3.3.3. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Nisa 75
II.3.3.4. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Lisabona. 76

CAPITOLUL III
DEFINIȚIA, SPECIFICUL ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIUNII 83
III.1. Definiția dreptului Uniunii 83
III.2. Specificul dreptului Uniunii 85
III.3. Principiile dreptului Uniunii Europene 87
III.3.1. Ordinea juridică a Uniunii Europene 87
III.3.2. Principiul priorității/supremației dreptului Uniunii Europene 88
III.3.3. Caracterul direct aplicabil al dreptului Uniunii Europene 92
III.3.3.1. Principiul aplicabilității directe al dreptului Uniunii/comunitar 92
III.3.3.2. Principiul efectului direct al dreptului Uniunii/comunitar 93
III.3.4. Principii ce guvernează sistemul de competențe în Uniunea Europeană 96
III.3.4.1. Principiul competenței de atribuție 96
III.3.4.2. Principiul subsidiarității 104
III.3.4.3. Principiul proporționalității 108
III.3.4.4. Principiile subsidiarității și proporționalității potrivit Tratatului de la Lisabona 110
III.3.5. Alte principii pe care se întemeiază funcționarea Uniunii Europene 111

CAPITOLUL IV
IZVOARELE DREPTULUI UNIUNII 115
IV.1. Precizări prealabile 115
IV.2. Dreptul primar 116
IV.2.1. Tratatele - Tratatul asupra Uniunii Europene și Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene 116
IV.2.2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene 120
IV.2.3. Actele de aderare ale statelor membre 121
IV.2.4. Convențiile între statele membre încheiate în aplicarea tratatelor comunitare 121
IV.2.5. Acordurile încheiate de reprezentanții statelor membre în cadrul Consiliului 123

IV.2.6. Alte acorduri între statele membre încheiate într-un domeniu de competență comunitară, respectiv o materie care a fost omisă de Tratat, TCE 123
IV.3. Dreptul derivat 124
IV.3.1. Precizări prealabile 124
IV.3.2. Actele juridice ale Uniunii 126
IV.3.3. Regulamentul 130
IV.3.4. Directiva 133
IV.3.5. Decizia 138
IV.3.6. Recomandarea şi avizul 140
IV.3.7. Motivarea actelor juridice ale Uniunii 142
IV.3.8. Semnarea, publicarea, notificarea şi intrarea în vigoare a actelor juridice ale Uniunii 143
IV.4. Principiile generale ale dreptului 147
IV.4.1. Precizări prealabile 147
IV.4.2. Modul de aplicare a principiilor generale ale dreptului 150
IV.4.3. Principiile aplicate de către Curtea de Justiție de la Luxemburg şi forța lor juridică 151
IV.5. Acordurile (convențiile) încheiate de Comunitățile Europene - preluate prin succesiune de Uniunea Europeană 158
IV.5.1. Acordurile încheiate de Comunități cu state terțe sau organizații internaționale 158
IV.5.2. Actele unilaterale adoptate de organele instituite de către anumite acorduri externe ale Comunităților 159
IV.5.3. Acordurile încheiate de către statele membre cu state terțe 161
IV.5.4. Locul acordurilor externe în ordinea juridică comunitară/a Uniunii 162
IV.6. Jurisprudența Curții de Justiție de la Luxemburg (CJUE) 163

CAPITOLUL V
OBIECTIVELE UNIUNII EUROPENE 165
V.1. Reglementarea obiectivelor Uniunii Europene 165
V.2. Obiectivele cu caracter general 165
V.3. Obiectivele cu caracter specific 166
V.4. Complementaritatea obiectivelor generale cu cele specifice ale Uniunii Europene 173
V.5. Modalitățile principale de realizare a obiectivelor Uniunii Europene 176

CAPITOLUL VI
INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE 179
VI.1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene 179
VI.2. Organismele şi organele ele Uniunii 180
VI.3. Principii pe care se fundamentează structura instituțională a Uniunii Europene 185
VI.4. Parlamentul European 188
VI.4.1. Reglementarea instituției Parlamentului European 188

VI.4.2. Componența și organizarea Parlamentului European 190
VI.4.3. Funcțiile Parlamentului European 197
VI.4.3.a. Reglementarea funcțiilor Parlamentului European 197
VI.4.3.b. Definirea funcțiilor Parlamentului European 199
VI.4.3.c. Atribuțiile Parlamentului European în cadrul acțiunii externe a Uniunii 209
VI.4.3.d. Relațiile Parlamentului European cu parlamentele naționale 210
VI.5. Consiliul European 212
VI.5.1. Reglementarea instituției Consiliului European anterior Tratatului de la Lisabona 212
VI.5.2. Consiliului European potrivit Tratatului de la Lisabona 213
VI.5.3. Componența și organizarea Consiliului European 213
VI.5.4. Funcționarea Consiliului European. 215
VI.5.5. Funcțiile Consiliului European 216
VI.6. Consiliul 219
VI.6.1. Reglementarea instituției Consiliului 219
VI.6.2. Componența și organizarea Consiliului 219
VI.6.3. Funcționarea Consiliului. Reuniunile Consiliului. 226
VI.6.4. Modul de luare a deciziilor în cadrul Consiliului 227
VI.6.5. Funcțiile Consiliului 231
VI.7. Comisia Europeană 239
VI.7.1. Reglementarea instituției Comisiei Europene 239
VI.7.2. Componența și organizarea Comisiei Europene 240
VI.7.3. Funcțiile Comisiei Europene 249
VI.7.3.a. Reglementarea funcțiilor Comisiei Europene 249
VI.7.3.b. Definirea funcțiilor Comisiei Europene 249
VI.8. Curtea de Justiție a Uniunii Europene 261
VI.8.1. Reglementarea instituției Curții de Justiție 261
VI.8.2. Componența și organizarea Curții de Justiție 263
VI.8.2.1. Curtea de justiție – instanță reprezentativă 263
VI.8.2.2. Statutul membrilor Curții de Justiție și ai Tribunalului 264
VI.8.2.3. Grefa Curții de Justiție - grefierul și grefierii adjuncți 266
VI.8.2.4. Serviciile Curții de Justiție 266
VI.8.2.5. Președinția Curții și constituirea camerelor 267
VI.8.2.6. Funcționarea Curții de Justiție 268
VI.8.3. Funcțiile Curții de Justiție 269
VI.8.3.1. Reglementarea funcțiilor Curții de Justiție 269
VI.8.3.2. Curtea de justiție – instanță administrativă 270
VI.8.3.3. Curtea de Justiție – instanță constituțională 271
VI.8.3.4. Curtea de Justiție – Instanță internațională 272
VI.8.3.4.1. Curtea de Justiție – mai mult decât o instanță internațională 273
VI.8.3.5. Trimiterea preliminară – funcție specială de interpretare 274
VI.8.4. Competența Curții de Justiție 275
VI.8.4.1. Competența materială 275
VI.8.4.2. Competența funcțională 276

VI.8.5. Acțiunile în fața Curții de Justiție potrivit competenței acesteia 277
VI.8.5.1. Acțiunea în anulare (art. 263, 264 TFUE) 279
VI.8.5.2. Excepția de ilegalitate (art. 277 TFUE, 156 TEuratom) 283
VI.8.5.3. Acțiunea în carență (art. 265 TFUE, 148 TEuratom) 284
VI.8.5.4. Acțiunea în constatarea încălcării de către un stat membru a obligațiilor care îi revin în temeiul tratatelor (art. 258-260 TFUE, art. 141-143 TEuratom) 285
VI.8.5.5. Acțiunea împotriva sancțiunilor pecuniare 288
VI.8.5.6. Acțiuni introduse de agenții Uniunii 289
VI.8.5.7. Acțiunea în responsabilitate 290
VI.8.5.7.a. Acțiunea în responsabilitate extracontractuală a Uniunii Europene 290
VI.8.5.7.b. Acțiunea în responsabilitate contractuală a Uniunii Europene 292
VI.8.5.8. Recursul Curții de Justiție împotriva deciziilor Tribunalului 293
VI.8.5.9. Reexaminarea de către Curtea de Justiție a unor decizii adoptate de Tribunal în baza TFUE și a Statutului Curții de Justiție a UE 294
VI.8.5.10. Trimiterea preliminară în fața Curții de Justiție 295
VI.8.6. Tribunalul 298
VI.8.6.1. Necesitatea înființării Tribunalului/Tribunalul de Primă Instanță 298
VI.8.6.2. Componența, organizarea și funcționarea Tribunalului 300
VI.8.6.3. Competența Tribunalului 301
VI.8.7. Tribunalele specializate. 303
VI.8.7.1. Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene (TFPUE) 304
VI.9. Curtea de Conturi a Uniunii Europene 306
VI.9.1. Reglementarea instituției Curții de Conturi a UE 306
VI.9.2. Componența și organizarea Curții de Conturi 307
VI.9.3. Funcționarea Curții de Conturi a UE 309
VI.9.4. Atribuțiile Curții de Conturi a Uniunii Europene 310
VI.9.4.1. Reglementarea și definirea atribuțiilor Curții de Conturi a Uniunii Europene 310
VI.9.4.2. Exercitarea atribuțiilor Curții de Conturi a UE 312
VI.10. Banca Centrală Europeană 312
VI.10.1. Reglementarea Băncii Centrale Europene 312
VI.10.2. Obiectivele și misiunile Sistemului European al Băncilor Centrale - SEBC 313
VI.10.3. Componența, organizarea și competențele Băncii Centrale Europene 314
VI.10.4. Băncile centrale naționale ale statelor membre 317

CAPITOLUL VII
ORGANELE CONSULTATIVE ALE UNIUNII EUROPENE 318
VII.1. Comitetul Economic și Social (CES) și Comitetul Științific și tehnic Euratom 318

VII.1.1. Reglementarea Comitetului Economic şi Social 318
VII.1.2. Organizarea CES 318
VII.1.3. Componenţa Comitetului Economic şi Social. Statutul membrilor 320
VII.1.4. Competenţa Comitetului Economic şi Social 320
VII.1.5. Comitetul Ştiinţific şi Tehnic Euratom (art. 134 TEuratom) 322
VII.2. Comitetul Regiunilor (CR) 323
VII.2.1. Reglementarea Comitetului Regiunilor 323
VII.2.2. Organizarea Comitetului Regiunilor 324
VII.2.3. Componenţa Comitetului Regiunilor. Statutul membrilor 325
VII.2.4. Competenţa Comitetului Regiunilor 326
VII.3. Banca Europeană de Investiţii 327
VII.3.1. Reglementarea Băncii Europene de Investiţii 327
VII.3.2. Componenţa şi competenţa Băncii Europene de Investiţii 327

CAPITOLUL VIII
PROCEDURI DE ADOPTARE A ACTELOR JURIDICE (A DECIZIILOR) ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ 329
VIII 1. Instituţiile cu funcţii decizionale în Uniunea Europeană 329
VIII.2. Procedurile utilizate în adoptarea actelor juridice în procesul de evoluţie a Uniunii Europene 330
VIII.3. Reglementarea procedurilor adoptare a actelor juridice în Uniunea Europeană 332
VIII.3.1. Procedura legislativă ordinară 333
VIII.3.2. Proceduri legislative speciale 335
VIII.3.3. Proceduri de adoptare a actelor juridice fără caracter legislativ 336

BIBLIOGRAFIE 339